

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درآمدی جامع بر حقوق سازمان‌های بین‌المللی

(ویژه داوطلبین آزمون دکتری و کارشناسی ارشد
و
دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد)

ویژگی‌های اثر:

- ✓ ارائه جامع تمامی مباحث مهم با بیانی ساده و روان
- ✓ دسته‌بندی مطالب بر اساس ارتباط و اهمیت
- ✓ ارائه ترمینولوژی حقوق سازمان‌های بین‌المللی
- ✓ همراه با پنج دوره آزمون جامع استاندارد با پاسخ کاملاً تشریحی

مؤلفان

دکتر شاهین مظاهری جبلی (استاد دانشگاه)

دکتر شب‌نم سادات شاه‌طاهری (استاد دانشگاه)

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: مظاهری جبلی، شاهین، ۱۳۷۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: درآمدی جامع بر حقوق سازمان‌های بین‌المللی: ویژه داوطلبین آزمون دکتری.../ مولفان شاهین مظاهری جبلی، شبنم‌سادات شاه‌طاهری.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۵۰ص: نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۳۶۵-۷
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا	
موضوع	: سازمان‌های بین‌المللی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	: International agencies -- Study and teaching (Higher)
موضوع	: سازمان‌های بین‌المللی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	: International agencies -- Examinations, questions, etc. (Higher)
موضوع	: حقوق بین‌الملل -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	: International law -- Study and teaching (Higher)
موضوع	: حقوق بین‌الملل -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	: International law -- Examinations, questions, etc. (Higher)
شناسه افزوده	: شاه‌طاهری، شبنم‌سادات، ۱۳۶۸-
رده بندی کنگره	: ۳۴۱/۲۰۷۶
رده بندی دیویی	: JZ۴۸۵۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۰۹۸۵۸

نام کتاب	: درآمدی جامع بر حقوق سازمان‌های بین‌المللی: ویژه داوطلبین آزمون دکتری.../
ناشر	: چتر دانش
مؤلفان	: شاهین مظاهری جبلی - شبنم‌سادات شاه‌طاهری
نوبت و سال چاپ	: اول - ۱۳۹۸
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۳۶۵-۷
قیمت	: ۲۰۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خ منبری جاوید(اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸
تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳
پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com
کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

سخن مؤلف

حقوق سازمان‌های بین‌المللی یکی از شاخه‌های حقوق بین‌الملل عمومی است که به دلیل گستردگی و حجم بالای مطالب و فقدان کتابی متناسب با نیاز دانشجویان و داوطلبان، همواره به‌عنوان یکی از دروس ناملموس یاد می‌شود. حقوق سازمان‌های بین‌المللی یکی از دروس تخصصی برای داوطلبین دکتری حقوق بین‌الملل و داوطلبین کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل و حقوق بشر است که به‌عنوان یکی از دروس استراتژی برای قبولی لحاظ می‌شود. در کتاب فوق تلاش شده است تا تمامی مطالب و نکات مهم با زبانی ساده و روان و در برخی مباحث به شکل نموداری ارائه شود به‌گونه‌ای که هیچ ابهامی در ذهن داوطلبین ایجاد نگردد و دسته‌بندی صحیحی از مطالب در ذهن خواننده نقش ببندد و در پایان پنج دوره مجموعه تست‌های تخصصی حقوق سازمان‌های بین‌المللی همراه با پاسخ تشریحی آورده شده است که داوطلبین و دانشجویان محترم می‌توانند به‌خوبی خود را مورد سنجش قرار دهند. از این‌رو کتاب حاضر علاوه بر آنکه منبعی مفید و کم‌حجم و مقوی برای داوطلبین کارشناسی ارشد و دکتری است، می‌تواند به‌عنوان منبعی درسی برای دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد مورد مطالعه قرار گیرد.

اثر فوق ویژه داوطلبین آزمون دکتری و کارشناسی ارشد و دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد می‌باشد و امید است اثر فوق که نتیجه سال‌ها تدریس اینجانب، شاهین مظاهری جبلی (مدرس دانشگاه و طراح سؤال) و سرکار خانم شبنم شاه‌طاهری بوده و مورد تألیف و تدوین قرار گرفته است، گامی مؤثر در جهت سهولت در پیشبرد اهداف داوطلبین و دانشجویان حقوق باشد.

داوطلبین و دانشجویان ارجمند می‌توانند، نظرات و پیشنهادات خود را به آدرس ایمیل Dr.shmazaheri@gmail.com ارسال کنند.

دکتر شاهین مظاهری جبلی

دکتر شبنم‌سادات شاه‌طاهری

خردادماه یکهزار و سیصد و نود و هشت

فهرست تفصیلی

فصل اول: مقدمه ای بر حقوق سازمان های بین المللی.....	۱۳
۱-۱- تعریف سازمان های بین المللی.....	۱۵
۲-۱- خصوصیت کلی سازمان های بین المللی.....	۱۶
۱-۲-۱- اجتماع دولت ها.....	۱۶
۲-۲-۱- تصویب سند تأسیس.....	۱۶
۱-۲-۲-۱- آثار سند تأسیس.....	۱۷
۳-۲-۱- اهداف مشترک.....	۱۷
۴-۲-۱- وجود نهادهای خاص.....	۱۷
۵-۲-۱- تداوم و استمرار فعالیت.....	۱۸
۳-۱- ایجاد و علل و ضرورت ایجاد سازمان های بین المللی.....	۱۸
۴-۱- انحلال سازمان های بین المللی.....	۱۹
۱-۴-۱- شخصیت حقوقی سازمان بین المللی.....	۲۰
۱-۱-۴-۱- شخصیت حقوقی داخلی سازمان های بین المللی.....	۲۰
۲-۱-۴-۱- شخصیت حقوقی بین المللی سازمان های بین المللی.....	۲۰
۵-۱- صلاحیت سازمان های بین المللی.....	۲۶
۱-۵-۱- نظریه صلاحیت تصریح شده.....	۲۷
۲-۵-۱- نظریه صلاحیت ضمنی.....	۲۷
۳-۵-۱- طرق شناسایی سازمان های بین المللی.....	۲۷
۶-۱- طبقه بندی سازمان های بین المللی.....	۲۸
۱-۶-۱- طبقه بندی سازمان های بین المللی بر اساس ماهیت.....	۲۹
۱-۱-۶-۱- سازمان های دولتی بین المللی.....	۲۹
۲-۱-۶-۱- سازمان های غیردولتی بین المللی.....	۳۰
۲-۶-۱- طبقه بندی سازمان های بین المللی بر اساس تعداد اعضا.....	۳۱
۱-۲-۶-۱- سازمان های بین المللی جهانی.....	۳۱
۲-۲-۶-۱- سازمان های بین المللی منطقه ای.....	۳۲
۳-۶-۱- طبقه بندی سازمان های بین المللی بر اساس نوع فعالیت.....	۳۳
۱-۳-۶-۱- سازمان های بین المللی با صلاحیت عام.....	۳۳
۲-۳-۶-۱- سازمان های بین المللی با صلاحیت خاص.....	۳۳
۴-۶-۱- طبقه بندی سازمان های بین المللی بر اساس هدف.....	۳۳

- ۱-۴-۶-۱- سازمان‌های بین‌المللی با هدف همکاری ۳۴
- ۱-۴-۶-۲- سازمان‌های بین‌المللی با هدف وحدت (فراملی یا فوق ملی) ۳۴
- ۷- انواع و اعتبار قطعنامه‌های سازمان‌های بین‌المللی ۳۵**
- ۱-۷-۱- انواع قطعنامه‌های سازمان ملل متحد ۳۶
- ۱-۷-۱-۱- قطعنامه‌های داخلی سازمان ملل متحد ۳۶
- ۱-۷-۱-۲- قطعنامه‌های مربوط به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی ۳۶
- ۱-۷-۱-۳- قطعنامه‌های اعلامی ۳۶

فصل دوم: سازمان‌های بین‌المللی ۳۷

- ۱-۲- جامعه ملل ۳۹
- ۱-۲-۱- تاریخچه پیدایش جامعه ملل ۳۹
- ۱-۲-۲- ترکیب جامعه ملل ۴۰
- ۱-۲-۱-۲- اعضای مؤسس ۴۰
- ۱-۲-۲- پذیرش اعضای جدید ۴۱
- ۱-۲-۳- خروج از جامعه ملل ۴۱
- ۱-۲-۴- اخراج از جامعه ملل ۴۲
- ۱-۲-۵- ارکان جامعه ملل ۴۳
- ۱-۲-۵-۱- مجمع ۴۳
- ۱-۲-۵-۲- شورا ۴۴
- ۱-۲-۵-۳- دبیرخانه ۴۵
- ۱-۲-۶- ضعف‌های جامعه ملل ۴۶
- ۱-۲-۷- ایران و جامعه ملل ۴۶
- ۲- سازمان ملل متحد ۴۷**
- ۱-۲-۱- تاریخچه پیدایش سازمان ملل متحد ۴۷
- ۱-۲-۲- اهداف و اصول سازمان ملل متحد ۴۹
- ۱-۲-۳- ترکیب سازمان ملل متحد ۵۰
- ۱-۲-۳-۱- اعضای اصلی یا مؤسس ۵۰
- ۱-۲-۳-۲- اعضای جدید ۵۰
- ۱-۲-۴- آیین پذیرش در سازمان ملل متحد ۵۱
- ۱-۲-۵- وضعیت دولت‌های غیر عضو در سازمان ملل متحد ۵۲

- ۶-۲-۲- پذیرش به همکاری کشورهای غیر عضو در سازمان ملل متحد..... ۵۳
- ۷-۲-۲- وضعیت کشورهای کوچک یا ذره‌ای ۵۳
- ۸-۲-۲- وضعیت هیأت‌های نمایندگی دولت‌ها ۵۳
- ۹-۲-۲- شرایط خروج، اخراج، تعلیق عضویت و تعلیق حق رأی ۵۴
- ۱-۹-۲-۲- خروج ۵۴
- ۲-۹-۲-۲- اخراج ۵۵
- ۳-۹-۲-۲- تعلیق عضویت ۵۵
- ۴-۹-۲-۲- تعلیق حق رأی ۵۵
- ۱۰-۲-۲-۱- اصلاحات در سازمان ملل متحد ۵۵
- ۱۰-۲-۲-۱- روند جدید اصلاحات پس از اعلامیه هزاره (۲۰۰۰) ۵۶
- ۳-۲-۳- ارکان اصلی سازمان ملل متحد ۵۷
- ۱-۳-۲-۱- رکن اول: شورای امنیت ۵۷
- ۱-۳-۲-۱- ترکیب شورای امنیت ۵۷
- ۲-۳-۲-۱- نحوه رأی‌گیری در شورای امنیت ۵۹
- ۳-۳-۱-۳- آثار حقوقی امتناع یک عضو دائمی ۶۰
- ۴-۳-۱-۳- وظایف و اختیارات شورای امنیت ۶۰
- ۱-۳-۲-۱-۴- حل مسالمت‌آمیز اختلافات ۶۱
- ۱-۳-۲-۱-۴- مقامات صلاحیت‌دار برای ارجاع اختلافات بین‌المللی به شورای امنیت ۶۱
- ۲-۳-۲-۱-۴- طرق حل اختلافات بین‌المللی توسط شورای امنیت بر اساس فصل ششم منشور ۶۲
- ۳-۳-۲-۱-۴- توسل به اقدامات احتیاطی و تنبیهی ۶۳
- ۵-۳-۲-۱-۴- حق (وتو) ۶۴
- ۶-۳-۲-۱-۴- آیین کار شورای امنیت ۶۵
- ۱-۳-۲-۱-۶- جلسات شورا ۶۵
- ۲-۳-۲-۱-۶- دستور کار شورا ۶۶
- ۳-۳-۲-۱-۶- ریاست شورا ۶۶
- ۴-۳-۲-۱-۶- اداره امور شورا ۶۶
- ۵-۳-۲-۱-۶- آشکار بودن جلسات شورا ۶۶
- ۶-۳-۲-۱-۶- تعیین دبیرکل ۶۷
- ۲-۳-۲-۲- رکن دوم: مجمع عمومی ۶۷

- ۶۷..... ۲-۳-۱- ترکیب اعضای مجمع عمومی
- ۶۷..... ۲-۳-۲- نحوه رأی‌گیری در مجمع عمومی
- ۶۸..... ۲-۳-۱- روش اعلام رأی در مجمع عمومی
- ۶۹..... ۲-۳-۳- وظایف و اختیارات مجمع عمومی
- ۶۹..... ۲-۳-۱- صلاحیت‌های انحصاری مجمع عمومی
- ۷۰..... ۲-۳-۲- صلاحیت‌های غیرانحصاری مجمع عمومی
- ۷۳..... ۲-۳-۴- کمیته‌های وابسته به مجمع عمومی
- ۷۳..... ۲-۳-۱- کمیته اصلی مجمع عمومی
- ۷۳..... ۲-۳-۲- اجلاس‌ها
- ۷۴..... ۲-۳-۵- آیین کار مجمع عمومی
- ۷۴..... ۲-۳-۱- اختیارات رئیس مجمع عمومی
- ۷۵..... ۲-۳-۲- زبان‌ها
- ۷۵..... ۲-۳-۳- هیأت‌های نمایندگی
- ۷۵..... ۲-۳-۴- کمیته اعتبارنامه‌ها
- ۷۵..... ۲-۳-۵- رئیس و نایب رئیس
- ۷۵..... ۲-۳-۳- رکن سوم: دیوان بین‌المللی دادگستری
- ۷۵..... ۲-۳-۱- تاریخچه پیدایش دیوان دائمی بین‌المللی دادگستری
- ۷۶..... ۲-۳-۲- مقایسه دیوان دائمی با دیوان بین‌المللی دادگستری
- ۷۸..... ۲-۳-۳- تأسیس دیوان بین‌المللی دادگستری
- ۷۸..... ۲-۳-۴- ساختار و تشکیلات دیوان بین‌المللی دادگستری
- ۷۹..... ۲-۳-۱- استفاده از قاضی اختصاصی
- ۷۹..... ۲-۳-۵- صلاحیت دیوان بین‌المللی دادگستری
- ۸۰..... ۲-۳-۱- صلاحیت ترافعی دیوان
- ۸۳..... ۲-۳-۲- صلاحیت مشورتی دیوان
- ۸۴..... ۲-۳-۶- ایران و دیوان بین‌المللی دادگستری
- ۸۴..... ۲-۳-۴- رکن چهارم: شورای اقتصادی و اجتماعی
- ۸۴..... ۲-۳-۱- ترکیب اعضا
- ۸۴..... ۲-۳-۲- روش تصمیم‌گیری
- ۸۵..... ۲-۳-۴- وظایف و اختیارات شورای اقتصادی و اجتماعی

- ۲-۳-۵- رکن پنجم: دبیرخانه ۸۶
- ۲-۳-۵-۱- دبیرکل ۸۶
- ۲-۳-۵-۲- نهاد دبیرخانه ۸۸
- ۲-۳-۵-۱- مقررات استخدامی دبیرخانه ۸۸
- ۲-۳-۵-۱-۱- طبقه‌بندی قراردادهای استخدامی بر اساس مدت آنها در سازمان ملل ۸۹
- ۲-۳-۵-۱-۲- طبقه‌بندی قراردادهای استخدامی بر اساس نوع پست سازمانی ۹۰
- ۲-۳-۶- رکن ششم: شورای قیمومت ۹۰
- ۲-۳-۶-۱- تاریخچه ۹۰
- ۲-۳-۶-۲- نظام قیمومت ۹۱
- ۲-۴-۴- ارکان فرعی سازمان ملل متحد ۹۲
- ۲-۴-۱- ارکان فرعی مجمع عمومی ۹۲
- ۱- کمیسیون حقوق بین‌الملل (ILC) ۹۳
- ۲- کمیساریای عالی ملل متحد برای پناهندگان (UNHCR) ۹۴
- ۳- کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد (UNCTAD) ۹۵
- ۴- صندوق جمعیت ملل متحد (UNFPA) ۹۷
- ۵- صندوق کودکان ملل متحد (UNICEF) ۹۷
- ۶- برنامه عمران ملل متحد (UNDP) ۹۸
- ۷- برنامه محیط‌زیست ملل متحد (UNEP) ۹۹
- ۸- برنامه ملل متحد برای نظارت بر مواد مخدر (UNODCP) ۱۰۰
- ۲-۴-۲- ارکان فرعی شورای اقتصادی و اجتماعی ۱۰۰
- ۲-۴-۳- ارکان فرعی شورای امنیت ۱۰۱
- ۲-۴-۳-۱- نیروهای حافظ صلح ۱۰۱
- ۲-۴-۳-۲- کمیته ستاد نظامی ۱۰۲
- ۲-۵- سازمان‌های تخصصی وابسته به شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد ۱۰۲
- ۲-۶- سازمان‌های منطقه‌ای ۱۰۷
- ۲-۶-۱- سازمان‌های منطقه اروپا و آتلانتیک ۱۰۷
- ۲-۶-۱-۱- کمیسیون اقتصادی سازمان ملل متحد برای اروپا (۱۹۴۶) ۱۰۷
- ۲-۶-۱-۲- سازمان اروپایی همکاری اقتصادی (۱۹۴۸) (OECE) ۱۰۸
- ۲-۶-۱-۳- سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (۱۹۶۱) (OECD) ۱۰۹

- ۱۰۹.....۴-۱-۶-۲ اتحادیه اروپایی مبادله آزاد (۱۹۵۹).....
- ۱۱۰.....۵-۱-۶-۲ شورای همکاری اقتصادی متقابل (Comecon).....
- ۱۱۱.....۶-۱-۶-۲ شورای اروپا (CE).....
- ۱۱۳.....۷-۱-۶-۲ جامعه اروپایی زغال سنگ و فولاد (۱۹۵۲) (ECSC).....
- ۱۱۴.....۸-۱-۶-۲ اتحادیه اروپایی (UE).....
- ۱۳۱.....۲-۶-۲ سازمان‌های آسیایی و آفریقایی.....
- ۱۳۱.....۱-۲-۶-۲ سازمان همکاری اقتصادی - اکو.....
- ۱۳۴.....۱-۱-۲-۶-۲ ایران و اکو.....
- ۱۳۵.....۲-۲-۶-۲ اتحادیه آفریقایی.....
- ۱۳۷.....۳-۲-۶-۲ سازمان همکاری شانگهای.....
- ۱۳۹.....۱-۳-۲-۶-۲ ایران و سازمان همکاری شانگهای.....
- ۱۳۹.....۴-۲-۶-۲ اتحادیه همکاری منطقه‌ای جنوب آسیا (سارک).....
- ۱۴۱.....۵-۲-۶-۲ اتحادیه ملل جنوب شرقی آسیا (آ - سه - آن).....
- ۱۴۴.....۶-۲-۶-۲ شورای همکاری خلیج فارس.....
- ۱۴۶.....۱-۶-۲-۶-۲ ایران و شورای همکاری خلیج فارس.....
- ۱۴۶.....۷-۲-۶-۲ کشورهای مستقل مشترک‌المنافع (CIS).....
- ۱۴۷.....۱-۷-۲-۶-۲ معاهده امنیت دسته جمعی کشورهای مستقل مشترک‌المنافع.....
- ۱۴۸.....۸-۲-۶-۲ سازمان همکاری اقتصادی آسیا - اقیانوسیه (اقیانوس آرام).....
- ۱۴۹.....۹-۲-۶-۲ بانک توسعه آسیایی.....
- ۱۵۰.....۳-۶-۲ سازمان‌های آمریکایی (قاره آمریکا).....
- ۱۵۰.....۱-۳-۶-۲ سازمان کشورهای آمریکایی.....
- ۱۵۱.....۲-۳-۶-۲ سازمان کشورهای آمریکای مرکزی.....
- ۱۵۳.....۳-۳-۶-۲ سازمان کشورهای آمریکای لاتین.....
- ۱۵۵.....۴-۳-۶-۲ سازمان کشورهای حوزه کارائیب.....
- ۱۵۶.....۵-۳-۶-۲ نفتا (موافقت‌نامه تجارت آزاد آمریکای شمالی).....
- ۱۵۷.....۶-۳-۶-۲ مرکوسور (بازار مشترک جنوب).....
- ۱۵۸.....۷-۲- سازمان‌های فرامنطقه‌ای.....
- ۱۵۹.....۱-۷-۲- جنبش عدم تعهد.....
- ۱۶۲.....۱-۱-۷-۲- ایران و جنبش عدم تعهد.....

۱۶۳ ۲-۷-۲- سازمان کنفرانس اسلامی
۱۶۵ ۲-۷-۲-۱- ایران و سازمان کنفرانس اسلامی
۱۶۶ ۲-۷-۳- گروه هشت
۱۶۸ ۲-۷-۴- گروه دی هشت
۱۷۰ ۲-۷-۴-۱- ایران و گروه دی هشت
۱۷۱ ۲-۷-۵- اوپک
۱۷۵ ۲-۷-۵-۱- ایران و اوپک
۱۷۸ ۲-۷-۶- اتحادیه عرب

فصل سوم: خودآزمایی..... ۱۸۱

۱۸۳ سؤالات تستی (۱)
۱۹۰ پاسخنامه (۱)
۱۹۴ سؤالات تستی (۲)
۲۰۱ پاسخنامه (۲)
۲۰۵ سؤالات تستی (۳)
۲۱۱ پاسخنامه (۳)
۲۱۵ سؤالات تستی (۴)
۲۲۱ پاسخنامه (۴)
۲۲۶ سؤالات تستی (۵)
۲۳۳ پاسخنامه (۵)

منابع..... ۲۳۸

۲۳۸ کتاب‌ها
۲۴۱ مقاله‌ها

ترمینولوژی حقوق سازمان‌های بین‌المللی..... ۲۴۲

جدول اختصاری سازمان‌های بین‌المللی..... ۲۴۸

تقدیم به اساتید ماندگار حقوق بین الملل ایران

دکتر جمشید ممتاز

دکتر ضیائی بیکدی

دکتر محسن محبی

دکتر سید قاسم زمانی

فصل اول:

مقدمه‌ای بر حقوق سازمان‌های بین‌المللی

- ✓ ۱- تعریف سازمان‌های بین‌المللی
- ✓ ۲- خصوصیت کلی سازمان‌های بین‌المللی
- ✓ ۳- ایجاد و علل و ضرورت ایجاد سازمان‌های بین‌المللی
- ✓ ۴- انحلال سازمان‌های بین‌المللی
- ✓ ۵- صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی
- ✓ ۶- طبقه‌بندی سازمان‌های بین‌المللی
- ✓ ۷- انواع و اعتبار قطعنامه‌های سازمان‌های بین‌المللی

۱-۱- تعریف سازمان‌های بین‌المللی

دربارهٔ تعریف سازمان‌های بین‌المللی اختلاف نظر وجود دارد و نمی‌توان تعریف جامع و مانعی از سازمان‌های بین‌المللی ارائه داد که بیان‌کننده تمام معانی و در برگیرنده همه سازمان‌های بین‌المللی با هدف و برنامه‌های گوناگون آنها باشد؛ لیکن به نظر می‌رسد با فائق آمدن بر اختلاف در تنظیم تعریف، توافق آرای نسبتاً کلی در این مورد که چنین تعریفی باید متضمن چه عناصری باشد، حاصل شود. اگرچه برخی نویسندگان آن عناصر را از ترکیب خود حذف می‌کنند؛ اما معمولاً در تحلیل‌های بعدی، آنها را دوباره مطرح می‌سازند. از سوی دیگر اختلاف‌ها و تردیدها درباره‌ی ارزش نسبی که به این عناصر گوناگون و بار حقوقی آنها داده می‌شود نیز وجود دارد.

با توجه به این عوامل، یک سازمان بین‌المللی را می‌توان مجمعی از دولت‌ها دانست که با عقد قرارداد میان اعضای آن ایجاد می‌شود و با داشتن یک نظام یا مجموعه‌ای از دستگاه‌ها، وظیفه‌اش تعقیب هدف‌های مربوط به مصالح مشترک از طریق همکاری میان اعضای آن است.

این تعریف پنج خصیصه بارز سازمان بین‌المللی را توضیح می‌دهد: مبنای میان‌کشوری، مبنای ارادی، برخورداری از یک نظام دائمی، دستگاه‌های خود مختار و وظیفه تعاونی آنها، بنابراین هیچ سازمان بین‌المللی بین‌الدولی نیست که آشکار حائز چنین ویژگی‌هایی نباشد. ولی دسته‌ای از سازمان‌های بین‌المللی هم هستند که ماهیت غیردولتی دارند و امروزه تعدادشان به مراتب از سازمان‌های بین‌الدولی بیشتر است و در عرصه مختلف سیاسی، علمی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و... فعالیت می‌کنند که بر پایهٔ همین عناصر اقدامات لازم را انجام داده و به حیات خود ادامه می‌دهند. باید متذکر شویم که پدیده‌هایی وجود دارد که گاه با تعریف فوق‌الذکر مطابقت می‌کنند

بدون آن که سازمان بین‌المللی باشند؛ یعنی ما مشاهده می‌کنیم که ممکن است نهادهایی وجود داشته باشند که دارای ساختاری منظم باشند و اجلاس‌های ادواری داشته باشند؛ ولی در زمره سازمان‌های بین‌المللی قرار نگیرند. به عبارتی این سازمان‌ها تمامی خصوصیات ذکر شده را دارند؛ اما فاقد شخصیت حقوق بین‌الملل هستند، نمونه بسیار بارز این پدیده (جنبش عدم تعهد) است که یک سازمان بین‌المللی محسوب نمی‌شود. اگرچه دولت‌ها عضو آن هستند، اجلاس سالانه و منظم، مسئول، دبیرخانه و... دارند؛ ولی در مفهوم حقوق سازمان‌های بین‌المللی، یک سازمان بین‌المللی محسوب نمی‌شوند؛ زیرا فقط یک شخصیت حقوق بین‌المللی است.

۱-۲-۲- خصوصیت کلی سازمان‌های بین‌المللی

سازمان‌های بین‌المللی به تجمعی از دولت‌ها اطلاق می‌شود که بر اساس یک سند تأسیس تشکیل شوند و اعضای آن اهداف مشترکی را در چارچوب نهادها و کارگزاری‌های ویژه با فعالیت مستمر و مداوم، دنبال می‌کنند. این سازمان‌ها ویژگی‌هایی دارند که عبارتند از:

۱-۲-۱- اجتماع دولت‌ها

اصولاً سازمان‌های بین‌المللی توسط دولت‌ها به وجود می‌آیند و دولت‌ها پس از تأسیس یک سازمان، نمایندگان خود را به سازمان اعزام می‌کنند. تا از منافع آنها دفاع کنند. برای مثال می‌توان سازمان بین‌المللی کار را نام برد که در آن علاوه بر نمایندگان دولت‌ها، نمایندگان کارگران و کارفرمایان نیز در مذاکرات شرکت می‌کنند و در اتخاذ تصمیم نیز دخالت می‌کنند. البته در بعضی از سازمان‌ها، اعضای آن سازمان‌ها نماینده دولت نیستند؛ بلکه نماینده مردم هستند مثل پارلمان اروپا که در پی تحولات اخیر سازمان‌های بین‌المللی در اروپا ظهور کرده است.

۱-۲-۲- تصویب سند تأسیس

برای تشکیل یک سازمان بین‌المللی، علاوه بر اجتماع دولت‌ها، تصویب سند تأسیس تحت عناوین (میثاق، منشور، اساسنامه و...) توسط اعضای آن سازمان لازم است؛ چرا که بدون سند تأسیس، تجمع دولت‌ها، مثل کنفرانس‌های بین‌المللی خواهد بود که برای مدت معین تشکیل و پس از آن خاتمه می‌یابد.

سند تأسیس یک سازمان دارای آثار حقوقی حائز اهمیت برای آن می باشد که عبارتند از:

۱-۲-۲-۱- آثار سند تأسیس

الف) اعلام موجودیت سازمان: هر سازمان با تصویب دولت ها و با سند تأسیس، تشکیل می شود. البته نحوه تصویب سند تأسیس سازمان ها از همدیگر متفاوت هستند. در بعضی از آنها، تصویب سند تأسیس با موافقت بعضی از کشورها و در بعضی از آنها با موافقت همه کشورها و در بعضی نیز با موافقت عده ای خاص از کشورها صورت می پذیرد، برای مثال در بند ۳ ماده ۱۱۰ منشور سازمان ملل متحد، لازم الاجرا شدن منشور منوط به تصویب اعضای دائم شورای امنیت و اکثریت دولتهاست و در ماده ۲۱ اساسنامه آژانس بین المللی انرژی اتمی، شرط لازم الاجرا شدن اساسنامه، تصویب تعداد محدودی از دولتهاست مخصوصاً دولت های هسته ای است.

ب) احراز شخصیت حقوقی بین المللی تصویب سند یک سازمان، موجب اعطای شخصیت حقوقی مستقل به سازمان است. به گونه ای که آن سازمان، پس از تأسیس مستقلاً به حیات خود ادامه داده و جدای از مؤسس دارای استقلال مالی خواهد بود و به دلیل داشتن شخصیت حقوقی مستقل دارای وظایف و اختیارات است.

۱-۲-۳- اهداف مشترک

سازمان های بین المللی برای اهداف خاص به وجود می آیند، و اصولاً انگیزه تشکیل آنها به منظور رسیدن به اهداف مذکور است و همین اهداف سازمان است که چارچوب فعالیت سازمان را مشخص می کند. این سازمان ها معمولاً دارای دو نوع هدف هستند:

۱- اهداف عام و جهانی: مثل سازمان ملل متحد که برای حفظ صلح و امنیت بین المللی تأسیس شده است.

۲- اهداف خاص: مانند اهداف نظامی (ناتو، ورشو، سنتو) یا اهداف اقتصادی همانند اپک.

۱-۲-۴- وجود نهادهای خاص

لازمه تشکیل سازمان های بین المللی، وجود نهادهایی است که بتواند توسط آنها به اهدافش برسد و در صورت نبود این نهاد دستیابی به اهداف سازمان ممکن نخواهد بود. برای مثال، اگر نهاد های خاص مجمع عمومی، شورای امنیت و دبیرخانه سازمان نباشد، امور مهم سازمان ملل مختل خواهد شد.

۱-۲-۵- تداوم و استمرار فعالیت

پشتوانه تحقق اهداف سازمان بین‌المللی، فعالیت دائمی و مستمر آن، سازمان است؛ چرا که موضوع و فعالیت‌های سازمان‌های بین‌المللی، امور جهانی و بین‌المللی است. حل آن مسائل مستلزم فعالیت دائمی است به همین دلیل اکثر سازمان‌ها مدت فعالیت خود را در سند تأسیس نمی‌آورند. و از دیگر خصوصیات سازمان‌های بین‌المللی، خصیصه بین‌الدولی بودن آنهاست؛ ولی عملاً بعضی از اعضای سازمان‌ها که دولت و کشور نیستند هم در آن سازمان‌ها عضو می‌شوند که البته این عضویت سازمان‌ها ضرری به این خصیصه نمی‌زند.

۱-۳- ایجاد و علل و ضرورت ایجاد سازمان‌های بین‌المللی

سازمان‌های بین‌المللی از لحاظ تاریخی به دوران عهد عتیق و به‌طور دقیق به زمان دولت^۱ شهرهای یونان بر می‌گردد از آنجا که این دولت شهرها مهد تمدن، فلسفه و علم بوده‌اند؛ لذا فعالیت‌های سیاسی در آنجا بیشتر در جریان بوده است. این دولت شهرها جهت حفظ تداوم فعالیت‌های خود مجبور بودند که قدرتهایی جدای از یکدیگر را به‌صورت نهادهایی متمرکز ایجاد کنند تا بدین وسیله بتوانند در پناه این نهاد تازه تأسیس شده در مقابل قدرت‌های خارجی مقاومت کنند. به مرور انسجام این نهادها^۲ بیشتر شده و نه تنها در حوزه سیاست بلکه عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... را نیز تحت پوشش قرار داده‌اند. از آغاز قرن بیستم به این سو سازمان‌های بین‌المللی به‌عنوان ضرورت زیست جمعی و جزئی مهم و لاینفک از نظام بین‌المللی در حال تحول به حساب می‌آیند. به‌نحوی که سازمان بین‌المللی یک پدیده بارز حکومت مدرن است و به‌عنوان ساختاری شناخته می‌شود که در واقعیت ریشه دوانیده و نسبت به ضرورت‌های روابط بین‌المللی مطابقت دارد. پیش از این همان طور که گفته شد به دلیل ساده بودن روابط کشورها و دولت‌ها و نیز به علت سطح پایین میزان مبادلات و مراودات دوجانبه و چندجانبه به وجود چنین نهادهایی چندان احساس نیاز نمی‌شد هرچند رهبران یا نمایندگان دولت‌ها به دنبال بروز مسائل خاص یا در پی حوادث و تحولاتی نظیر جنگ، انقلاب‌های سیاسی و غیره به‌طور موقت گرد هم می‌آمدند؛ ولی این گردهمایی‌ها و یا کنفرانس‌ها موقتی بودند و به نهادهای دائمی بین‌المللی مبدل نمی‌شدند، با آغاز قرن بیستم و در پی آن گسترش

۱- در دوران عهد عتیق یکی از مهم‌ترین تجمع‌های سیاسی که وجود داشته است. دولت شهرهای یونان مثل آتن و اسپارت بوده است.

۲- آمفیکسیون دولت شهرهای یونان در چارچوب این آمفیکسیون‌ها قدرت نظامی خود را متمرکز می‌کردن. سیماشی یا سیماسی که این سازمان‌ها عمدتاً نهادهایی بودند که توسط اینها دولت شهرهای یونان از امکان مقدس مذهبی خود در مقابل تهاجمات خارجی دفاع می‌کردند.

مبادلات بین المللی و بروز جنگ های خانمان سوز و نیز به دنبال پیشرفت علوم و فنون و به ویژه فناوری تجهیزات نظامی، بروز بلایای طبیعی یا شیوع بیماری های مسری و تحریک احساسات بشردوستانه و نقش دیپلماسی پارلمانی که تجلی آن را در قالب جامعه ملل و سازمان ملل متحد می توان یافت، برای تنظیم روابط بین کشورها و حل معضلات و مشکلات مشترک جامعه بین المللی، اهمیت یافت.

به طور کلی پیچیدگی روابط بین المللی، پیشرفت های تکنولوژیک، رشد فناوری های نو، ضرورت گسترش مراودات و نیاز جامعه مدرن به تعامل و همکاری بیشتر، تشکیل نهادهایی را برای قانونمند ساختن روابط بین کشورها، جلوگیری از جنگ و مقابله با آثار و پیامدهای کذب آن، کمک به حل و فصل سریع مخاصمات بین المللی و رفع نیاز کشورهای که به تنهایی از عهده مسئولیت های خود بر نمی آمدند ضروری می نمود.

تبلور این ویژگی ها و تحقق خواست ها را در تشکیل جامعه ملل می توان یافت. اما ناکامی جامعه ملل و بروز جنگ جهانی دوم آرمان سازمان بین المللی را در نطفه خفه نکرد. بلکه خود، زمینه ای شد برای حرکتی جدید در مسیر توسعه (به تدریج سازمان های بین المللی اعم از دولتی و غیردولتی منطقه ای و یا جهانی با موضوعات خاص سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و یا ترکیبی از آنها، شکل گرفتند) حضور، فعالیت و تأثیرگذاری این سازمان ها در عرصه روابط بین المللی به گونه ای تجلی یافت که از این نهاد به عنوان مهم ترین بازیگر روابط بین الملل پس از دولت ها یاد می کنند. نتیجتاً ایجاد سازمان های بین المللی از عهد عتیق شیوع یافت و بنا به نیاز جامعه تا به امروز ادامه یافته است و از مهم ترین عامل ایجاد این سازمان های بین المللی احقاق حقوق دولت ها و حفظ حیات مساعدت آمیز تابعان فعال و غیر فعال بین الملل است.

۱-۴- انحلال سازمان های بین المللی

سازمان های بین المللی در طول حیات خود با وضعیت های مختلفی مواجه می گردند یکی از فصل های زندگی این سازمان ها دوره انحلال و پایان یافتن شخصیت حقوقی بین المللی آنهاست. نقش معاهده به عنوان اساسنامه در ادامه حیات آنها و نقش دولت ها در تأسیس آنها از یک سو و استقلال و شخصیت بین المللی آنها از سوی دیگر باعث اختلاف نظر در خصوص مبنای انحلال سازمان های بین المللی گشته است، آنچه که در محل این اختلاف حائز اهمیت است جایگاه سند مؤسس و شخصیت حقوقی سازمان های بین المللی است که به ترتیب شرح می دهیم.

۱-۴-۱- شخصیت حقوقی سازمان بین‌المللی

سازمان‌های بین‌المللی دارای شخصیت حقوقی داخلی و بین‌المللی می‌باشند که به ترتیب به شرح آن‌ها می‌پردازیم؛

۱-۴-۱-۱- شخصیت حقوقی داخلی سازمان‌های بین‌المللی

این شخصیت برای اقدامات سازمان در نظم داخلی ضروری است و باید در قلمرو یکی از کشورها استقرار یابد هر چند که در تمام کشورهای عضو برای انجام وظایف خود و تحقق اهداف دست به اقدام می‌زند و در این خصوص مشروعیت خود را از ماده ۱۰۴ منشور ملل متحد اخذ می‌کند. بدیهی است شخصیت حقوقی داخلی سازمان‌های بین‌المللی فقط برای کشورهای عضو معتبر است و در مورد کشورهای ثالث شخصیت حقوقی می‌تواند بر اساس یک موافقت‌نامه یا قانون داخلی مورد شناسایی قرار گیرد.

۱-۴-۱-۲- شخصیت حقوقی بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی

در مورد شخصیت حقوقی بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی باید به چند مطلب اشاره کرد. مهم‌ترین آن‌ها، زیربنای شخصیت حقوقی، گستره و دامنه شخصیت حقوقی و قلمروی اجرای شخصیت حقوقی و آثار شخصیت‌های حقوقی بین‌المللی است.

الف) زیربنای شخصیت حقوقی

در مورد بنای شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی دو نظریه وجود دارد گروهی که با نظریه اول موافقت، شخصیت حقوقی یک سازمان را منوط به مفاد سند مؤسس نمی‌دانند اما عده‌ای این شخصیت را زمانی معتبر دانستند که در سند مؤسس قید شده؛ لذا باید سند مؤسس را تجلی‌گاه اراده و توافق دولت‌ها دانست. بنابراین چنانچه دولت‌ها نخواستند باشند هیچ سازمان بین‌المللی دارای شخصیت حقوقی بین‌المللی نخواهد شد. در این صورت معتقدند زیربنای شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی را باید در سند مؤسس و اراده مشترک دولت‌ها جستجو کرد. حال در اینجا سؤالی مطرح می‌گردد، نظریه کدام گروه در حقوق بین‌الملل قابل اجراست؟ در پاسخ باید گفت که ذکر شخصیت حقوقی بین‌المللی در سند مؤسس به‌طور صریح لازم نیست؛ بلکه همین که سازمان بر اساس سند مؤسس موظف است حقوق و تکالیفی را اعمال نماید، کافی است که برای آن شخصیت حقوقی بین‌المللی قائل شویم؛ چرا که لازمه برخورداری از حقوق و تکالیف داشتن، اهلیت است. (چه این اهمیت صراحتاً ذکر شده باشد چه ذکر نشده باشد) مثلاً منشور